

FEMINISTIK YONDASHUVLAR ASOSIDA TARBIYA JARAYONIDA AXLOQIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH

Omonqulov Suhrob Sanaqul o'g'li

Buxoro innovatsiyalar universiteti II bosqich magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada feministik yondashuvlar asosida tarbiya jarayonida axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Gender tenglik tamoyillariga asoslangan feministik pedagogikaning ahamiyati, uning axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda o'quvchilar ongiga ta'siri ko'rsatiladi. Maqolada feministik yondashuvlardan foydalangan holda inson huquqlari, adolat, tenglik va hurmat kabi qadriyatlarni o'quvchilarga singdirishning samarali usullari yoritilgan. Shuningdek, rolli o'yinlar, muammoli muhokama, badiiy asarlar tahlili va interfaol metodlar yordamida tarbiya jarayonini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar berilgan. Mazkur tadqiqot ta'lim va tarbiya tizimida gender adolatini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar. Feministik yondashuvlar, axloqiy qadriyatlar, tarbiya jarayoni, gender tenglik, feministik pedagogika, inson huquqlari, adolat, tenglik, rolli o'yinlar, muammoli muhokama.

Feministik yondashuvlar axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda ta'lim va tarbiyaning ijtimoiy adolat, gender tenglik va inson huquqlariga asoslangan tamoyillarini ilgari suradi. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonida nafaqat ayollar, balki barcha jamiyat a'zolarining teng huquq va imkoniyatlarga ega bo'lishini ta'minlashga qaratilgan. Feministik pedagogika tarbiyada axloqiy qadriyatlarni shakllantirish uchun quyidagi tamoyillarni o'z ichiga oladi: ta'lim jarayonida gender stereotiplarini bartaraf etish orqali barcha o'quvchilarni teng qabul qilish. Bu orqali hurmat, adolat va tenglik kabi qadriyatlar shakllantiriladi. Feministik yondashuvlar o'quvchilarda tanqidiy fikrlash qobiliyatini shakllantirib, ularni gender kamsitishlar va stereotiplarni anglashga undaydi. Feministik yondashuv axloqiy qadriyatlar ichida inson huquqlari va ijtimoiy adolatni asosiy o'ringa qo'yadi. Barcha o'quvchilar o'z huquqlarini bilib, ularga amal qilishni o'rganadi. Rolli o'yinlar va muammoli vaziyatlar orqali o'quvchilarda boshqa insonlarning his-tuyg'ularini anglash, ularni tushunish va hurmat qilish qobiliyati rivojlantiriladi.

Rolli o'yinlar gender tengligi, adolat va hurmatni o'rgatish uchun rolli o'yinlardan foydalaniladi. Bu o'quvchilarni turli rollar orqali empatiya va hurmatni tushunishga undaydi. Feministik yondashuvlarni targ'ib qiluvchi adabiyot va badiiy asarlarni o'rganish orqali axloqiy qadriyatlar tushuntiriladi. Jamoaviy muhokama va interfaol mashg'ulotlar orqali gender stereotiplarini bartaraf etishga yordam beriladi. Axloqiy masalalarni muhokama qilish orqali o'quvchilarni odilona qarorlar qabul qilishga

o'rgatish. Har bir inson teng huquqlarga ega bo'lishini tushuntirish. O'quvchilarni boshqa insonlarning qadr-qimmatini hurmat qilishga o'rgatish. Jamiyat oldidagi shaxsiy mas'uliyatni anglash. Zo'ravonlik va kamsitishni rad qilish orqali tinchlikni targ'ib qilish.

Feministik yondashuvlar asosida tarbiyaviy jarayon, o'quvchilarda nafaqat axloqiy qadriyatlarni shakllantiradi, balki ularni adolatli va teng huquqli jamiyat qurilishiga jalb qiladi. Bu yondashuv zamonaviy ta'lim tizimida ham dolzarb bo'lib, pedagogikaning yangicha usullarini qo'llashni talab qiladi.

Feministik yondashuvlar axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda ta'lim va tarbiyaning ijtimoiy adolat, gender tenglik va inson huquqlariga asoslangan tamoyillarini ilgari suradi. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonida nafaqat ayollar, balki barcha jamiyat a'zolarining teng huquq va imkoniyatlarga ega bo'lishini ta'minlashga qaratilgan. Feministik pedagogika axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda gender stereotiplarini bartaraf etish orqali hurmat, adolat va tenglik kabi qadriyatlarni shakllantiradi. Bu yondashuv o'quvchilarda tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirib, ularni gender kamsitishlar va stereotiplarni anglashga undaydi. Inson huquqlari va ijtimoiy adolatni asosiy o'ringa qo'yib, barcha o'quvchilarga o'z huquqlarini bilish va ularga amal qilishni o'rgatadi. Rolli o'yinlar va muammoli vaziyatlar orqali o'quvchilarda empatiya va hurmatni rivojlantirishga e'tibor qaratadi.

Rolli o'yinlar yordamida gender tengligi, adolat va hurmatni o'rgatish, turli rollar orqali empatiya va hurmatni tushunishga yordam beradi. Feministik yondashuvlarni targ'ib qiluvchi badiiy asarlarni tahlil qilish orqali o'quvchilarga axloqiy qadriyatlar tushuntiriladi. Jamoaviy muhokama va interfaol mashg'ulotlar gender stereotiplarini bartaraf etishga xizmat qiladi. Muammoli ta'lim metodlari orqali axloqiy masalalarni muhokama qilish, o'quvchilarni odilona qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Axloqiy qadriyatlar orasida teng huquqlarni anglash, boshqalarning qadr-qimmatini hurmat qilish, mas'uliyatni his qilish va tinchlikni targ'ib qilish asosiy o'rin tutadi.

Feministik yondashuvlar asosida shakllantirilgan tarbiya jarayoni o'quvchilarning nafaqat axloqiy qadriyatlarni egallashiga, balki adolatli va teng huquqli jamiyat qurishda faol ishtirok etishiga ko'maklashadi. Ushbu yondashuv zamonaviy ta'lim tizimida dolzarb bo'lib, innovatsion pedagogik usullarni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bordo, Susan. Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, and the Body. University of California Press, 1993. Habibullayev A. Sharq ma'naviyati va pedagogikasi. Toshkent: Fan, 1999.
2. Weiler, Kathleen. Feminist Engagements: Reading, Resisting, and Revisioning Male Theorists in Education and Cultural Studies. Routledge, 2001.
3. Tursunov A. Axloqiy tarbiya va milliy an'analar: Pedagogik tahlil. Toshkent: Fan va texnologiya, 2013.
4. Xolmuminova, M. Ta'lim-tarbiya jarayonida gender tenglikni ta'minlash asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. Kitobda gender tenglik tamoyillari va ularni ta'lim-tarbiya jarayonida qo'llashning nazariy hamda amaliy jihatlari yoritilgan.
5. Karimova, G. M. Axloqiy tarbiya va qadriyatlar. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2020.